

Böszörményi Nagy Gergely

A SZKEPSZIS AZ ÚJ LÁZADÁS Copenhagen Consensus Center

Milyen a konzervatív klímapolitika? Ha nincs még, milyen lehetne? Egyáltalán, van-e szerepe a politikai értékrendnek a globális problémák megoldásában? Elsőként (túrva a terület mélyebb értőinek rosszállását) foglaljuk a konzervatív szemléletet három elnagyolt sarokpontra: a szabadság tiszteletébe, a fontolva haladásba, végül az emberi gyökerű változással szemben támasztott szkepticizmusba. Igen, minderre szükség lehet világproblémák megoldásakor. Sőt még korábban: már akkor is, ha a kívánatos megoldásokról először is gondolkodni kezdünk.

Bár a 2004-ben életre hívott *Koppenhágai Konszenzus Központ*¹ nem állítja magát fentiek letéteményesének, mi mégis ekként tekinthetünk rá. A kutatóműhely célja, hogy érzelmi és politikai szempontok helyett a gazdasági racionalitás alapján állítson fel új prioritási sorrendet a legsürgetőbb kihívások között – akkor is, ha konfliktusba kerül a közvélekedéssel. Hidegvérű eretnokség – állítják népszerű zöldszervezetek. Valódi ambíció – örvend az Economist.²

*

Az alapító *Bjørn Lomborg* fiatal dán statisztikus, akit tevékenysége nyomán a Time magazin a világ száz legbefolyásosabb embere közé választott, s a Guardian szerint egyike annak az ötven személyiségnek, aki még „képes megmenteni a világot”. Lomborg 1998-ban publikálta *A szkeptikus környezetvédő* című tanulmányát,³ melyben szenttelenül elvitatja a túlnépesedés, a kimerülő energiatartalékok, a biodiverzitás átalakulása vagy épp a klímaváltozás – addig jellemzően végzetesnek tekintett – következményeit. A szerző álláspontja szerint a globális környezet problémái megoldható kihívások, de korántsem a hisztériakeltés, mint inkább a költség–haszon elvére épülő gazdaságpolitika segítségével.

Lomborg kutatásának eredménye, hogy a valóban emberi eredetű környezeti problémákért elsősorban szociális tényezők tehetők felelőssé: a közhiedelemmel ellentétben a fejlődő országok a legnagyobb légszennyezők, ők vannak leginkább rászorulva az erdőterületek kiirtására vagy az alacsony technológiai fejlettségű (ezért fokozottan környezetkárosító) ipari létesítmények üzemeltetésére, az olcsó és káros alapanyagok használatára és sorolhatnánk. Éppen ezért a környezeti kihívások többsége nem eseti környezetvédelemmel, hanem a társadalmi körülmények hosszútávú javításával, így a fejlődő gazdaságok teljesítőképességének növelésével oldhatók meg.

¹ Copenhagen Consensus Center (CCC), honlap: www.copenhagenconsensus.com.

² *Setting priorities among global challenges (Special report)*, The Economist 2004. június 3.

³ Bjørn LOMBORG: *Verdens Sande Tilstand*, Centrum, Viby, 1998; angolul: *The Skeptical Environmentalist – Measuring the Real State of the World*, Cambridge UP, Cambridge, 2001.

A meggondolatlanul, kapkodva születő környezetvédelmi akcióprogramok nem vezetnek el a fenntartható fejlődéshez, csak annak illúzióját képesek szállítani (a fosszilis üzemanyagok kiváltására népszerűsített bioetanol például az élelmiszer-alapanyagok drágulásához, így az éhezők számának növekedéséhez és a szegény országok stagnálásához vezet). A látványos akciókra fordított költségek nem hozzák meg a tőlük remélt hasznot, de forrásokat vonnak el a fontosabb céloktól (a széndioxid-kibocsátás egyszerű csökkentése például százéves távlatban csak néhány tizedfokkal mérsékli az átlaghőmérsékletet, miközben ugyanennyi pénzből számos fejlődő ország egészségügyi rendszerét lehetne korszerűbbé tenni, növelve ezáltal a humán kapacitást s vele a gazdasági teljesítőképességet). A szkeptikus környezetvédő csaknem kilencszáz oldalon át sorolja a hasonló példákat.

Művének viharos fogadtatása (Lomborg érvei mellett és ellen is cikkek, tanulmányok, honlapok és könyvek légiója látott napvilágot) a szerzőt arra sarkallta, hogy állandó koordinációba kezdjen a megtérülő megoldások kidolgozására. 2004-ben a névadó város egyetemén először került sor a Koppenhágai Konszenzus konferenciájára, melyen a világ számos vezető közgazdásza és környezetpolitikai szakértője vett részt — de a távolmaradók, többek közt a Kiotói Jegyzőkönyv atyjaként ismert Jeffrey D. Sachs is fontosnak tartotta véleményezni az itt elhangzott, majd könyv formájában is megjelent javaslatokat.⁴

Lomborg kritikusainak visszatérő érve, hogy természettudományos problémák rangsorolásához is közgazdászokat hív segítségül. A Koppenhágai Konszenzus nem utasítja vissza e vádakát: az alapítók szerint egy klimatológus vagy járványügyi szakértő önmagában nem képes — mert is nem hivatott — javaslatait a társadalom lehetőségeivel összevetni. Ezért a tudományterületek közti átjárásra van szükség: a természettudományok nem eshetnek abba a hibába, hogy olyan környezeti megoldásokra tesznek javaslatot, melyek akár az „első”, akár a „harmadik” világban korlátozzák az ember szükségleteinek kielégítéséhez való szabadságát. Ellenkezőleg: a emberi életkörülmények ösztönzése a prioritás, mert a világ fejlődő régióiban ez vezethet el a környezeti szempontokat inkább figyelembe vevő gazdasághoz.

*

A hálózatként induló kezdeményezés 2008-tól önálló kutatóközpontként működik a Koppenhágai Üzleti Főiskolán, s immár 10 különböző szakpolitikában keresi a fenntarthatóságot a gazdasági megtérüléssel ötvöző válaszokat. Az alapelv egyszerű: „ha a pénzügyi források végesek, sorrendet kell választanod a problémák kezelésében”. Ha pedig a kívánatos rangsor nem egyezik a politika, a média és így a közvélemény által előnyben részesített fontossági sorrenddel (mint az a klímaváltozásra fordított, például a szegénység újratermelődéséhez képest aránytalanul nagy figyelem esetében szembe-

⁴ A konferencia főbb megállapításait összegző kötet és a Columbia Egyetem Föld Intézete igazgatójának kritikája: *Global Crises, Global Solutions*, szerk. Bjørn Lomborg, Cambridge UP, Cambridge, 2004; Jeffrey D. SACHS: *Seeking Global Solution*, Nature 2004. augusztus 11.

ötlő), akkor Lomborg és csapata számára új küzdelem kezdődik. Nem véletlen, hogy a Koppenhágai Konszenzus szakértőinek álláspontját rendszeresen megtaláljuk a nyugati félteke vezető folyóiratainak hasábjain, évente találkozhatunk velük a davosi világgazdasági fórumon, a műhely saját rendezvényein és publikációiban.

„A jövő minden nagy birodalma az ész birodalma lesz” – mondta Winston Churchill, és nem volt igaza. A politika – az Egyesült Államokban és az Európai Unióban egyaránt – legtöbbször a hírgyártás logikáját követve választ megoldásokat a környezetvédelem területén. Az akciók eladhatósága számít, az ésszerűség csak ritkán nyer teret (lásd Al Gore *Kellemetlen igazság* című filmjét, hangos sikerrel és csendben megbukott valótlanosságokkal⁵). A Koppenhágai Konszenzus – bár soha nem volt célja – konzervatív válasz az önmagáért való, hasztalan és sokszor a kontraproduktivitás veszélyét hordozó cselekvésre. Kicsi, kevés még, de már a fősodor előtt jár – az ilyesfajta ígéreteket gyakran csak trendszetternek nevezik. Mert az ész mégis megoldás. A szkepszis az új lázadás.

⁵ Az Egyesült Királyság legfelsőbb bírósága (High Court) tavaly kilenc pontban találta félrevezetőnek az egykori amerikai alelnök filmben elhangzó állításait. Lásd Sally PECK: *Al Gore's „nine Inconvenient Untruths”*, The Daily Telegraph 2007. október 11. (www.telegraph.co.uk/earth/main.jhtml?xml=/earth/2007/10/11/scigore11.xml).